

SIKKERHET FORAN FART

EN PLAN FOR LESE- OG
SKRIVEOPPLÆRINGEN PÅ
BERG SKOLE

Vi skal lære
enda mer!

BERG SKOLE

INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning	s 3
1. trinn	s 4
2. trinn	s 6
3. trinn	s 8
4. trinn	s 11
5. trinn	s 14
6. trinn	s 16
7. trinn	s 18
Skrivehjulet	s 20

Innledning

Alle barn er ulike og utvikles og lærer i ulikt tempo. Lese- og skriveopplæringsplanen for Berg skole er laget med utgangspunktet i læreplanen LK20 og søker å ivareta intensjonene både i overordnet del og for lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter. Disse ferdighetene er gjennomgående for alle fag og går på tvers av fag, og planen bør ikke leses bare som en plan for faget norsk. Lærere i alle fag skal støtte elevene med de grunnleggende ferdighetene og dermed implementere planen.

Planen har utgangspunkt i teori og forskning, og gir føringer til hvordan vi på Berg skal jobbe med lesing- og skriving. Samtidig er planen ment å være et funksjonelt verktøy som den enkelte pedagog kan tilpasse til sin undervisning i klasserommet. Planen skal være funksjonell og praksisnær. Alle lærere har ansvar for å implementere de grunnleggende ferdighetene i alle fag.

Planen baserer seg på LK20 og bøkene *God Leseutvikling* (2016), *God Skriveutvikling* (2016), *Gode Lesestrategier* (2020) og *Gode Skrivestrategier* (2020).

Denne lese- og skriveplanen er revidert i hht LK20 og erstatter tidligere lese- og skriveplan fra 2016 ved Berg skole. Vi har forenklet og konkretisert tema og innhold.

Vedlegg medfølger for ekstra fordypning.

1. **trinn** Alle barn har ulik språklig kompetanse og forutsetninger ved skolestart. Elevene skal støttes i å oppdage at språket både har en innholds- og en formside. Dette gjøres i stor utstrekning gjennom lek med språket og gjennom å møte tale- og skriftspråket i ulike sammenhenger. Veien dit går blant annet gjennom fokus på skriveglede via «oppdagende skriving», arbeid med begreper, høytlesing, oppdagelse av det alfabetiske prinsipp, dialoger og tekstsaking står i fokus. Lekpreget undervisning bør vektlegges.

	Mål	Metode	Hva gjør vi ved vansker?
Lytte og forstå	Vekke leseinteresse	Høytlesing, (bildebøker og kapittelbøker) Daglig språk- og begrepstrening i situasjoner der det er naturlig. Lekpreget undervisning. Lytte og leke seg med sjangre som rim, regler, vitser og gåter	Fonologisk bevissthet Ekstra støtte i timene Andre type oppgaver Opplevelse av valg Små grupper Kontakt med hjemmet Lese- og skriveglede Motivasjon/mestring Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet
Uttrykke seg muntlig	Kan uttrykke egne behov og følelser	Dialog med refleksjon over ord og hendelser. Elevmedvirkning Leke med ulike sjangre som rim, regler, vitser, gåter og fortellinger, drama, teater og rollespill.	
Lese	Mestre fonologisk analyse. Mestre fonologisk syntese. Forstå leseretningen. Kan lese enkle ord og setninger.	Balansert metodebruk: Analytisk metode: tilpassede bøker, ved jevnlig besøk på biblioteket og høytlesing settes barnets lesing inn i en meningsfull kontekst Syntetisk metode: fokus på avkodning, arbeidet knyttes til lydering og tekniske avkodingsferdigheter (syntetisk metode) i bokstavinnlæringen: <ul style="list-style-type: none"> - Språkleker (rim, regler, stavelser osv) (Jørgen Frost) - Helhetslesing - Puslehistorier - Silhuetter - Setningspuslespill - Høyfrekvente ord (bruke ordlister) - Vokaler og konsonanter - Daglig språk og begrepsstimulering gjennom over- og underbegreper, assosiasjoner, konkreter, synonymer og lignende. - Spill, eks memory, Alias - Digitale ressurser: F.eks. Grapho Game, BookCreator - Arbeid med leseretning og lesefinger - Lek med bokstaver og ord - Ordanalyse og ordsyntese 	Underveisvurdering og kartlegging God leseutvikling (Lundberg): <ul style="list-style-type: none"> • Fonologisk bevissthet: 5-7 • Ordavkodning: 8-9 • Leseforståelse: 2-5 LUS: 10 God skriveutvikling (Lundberg): -rettskriving: 9 -setningsbygning: 2 -funksjonell skriving: 4 -tekstsaking: 3 Observasjoner og dokumentasjon i form av skriftlig arbeid ol. Elevsamtaler Begrepskartlegging ved behov Udir/kartlegging

<p>Skrive</p>	<p>Oppnår skriveglede og motivasjon for skriving</p> <p>Kan skrive enkle ord og setninger</p>	<p>Hemmelig skiftt/Trollskrift.</p> <p>Modelltekster/eksempeltekster</p> <p>Tekster som kombinerer skrift med bilder</p> <p>Tastatur og digitale verktøy.</p> <p>Ulik bruk av sjangre som eventyr, fakta, fortellinger.</p> <p>Finne ord-i-ord.</p> <p>Klassebamse med bok.</p> <p>Bokstavinnlæringen – to bokstaver i uka.</p> <p>Avskrift i bokstavhus.</p>	
----------------------	---	---	--

2. TRINN Tale- og skriftspråket utvides med enkle tekster og lesing får en stadig større plass i alle fag.

Elevene bruker enkle strategier for leseforståelse og utvider fortellerevnen og det arbeides med ulike forer for «kreativ» skriving med fokus på elevens skriveglede. Det er fortsatt fokus på dialog, samspill og begreper. Det er et gryende fokus på leseforståelsesstrategier, først og fremst ulike hukommelsesstrategier. I skriveopplæringen er fokuset rettet mot setninger og oppbygging av enkle tekster.

	Mål	Metode	Hva gjør vi ved vansker?
Lytte og forstå	Lære strategier for å styrke lytte- og leseforståelsen. Aktivere forforståelsen og avklare begreper. Finne nøkkelord i enkle fagtekster. Kan svare på spørsmål i teksten. Kan reflektere over innholdet.	Modellering (lærere forklarer hvordan elevene skal arbeide/tenke og forklarer meningen med det) av ulike organiseringsstrategier- bla SALTO, begrepskart, tankekart og sammendrag. Språkleker (Jørgen Frost) Daglig språk- og begrepsstimulering. Dialog og ulike former for arbeid med flere sjangre som eventyr, dikt og prosa. Sett av tid til høytlesing.	Fonologisk bevissthet Lekpreget undervisn/opp Ekstra støtte i timene Andre type oppgaver Opplevelse av valg Små grupper Kontakt med hjemmet Lese- og skriveglede Motivasjon Mestring Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet
Uttrykke seg muntlig	Kan delta i samtale om innholdet i en tekst Kan fortelle om egne opplevelser	Legge til rette for samtaler og undring. Tilrettelegging for dialog, samtaler, læringsdialog, samarbeid, fremføring. Ulike former for tekstfremføring; drama, teater, rollespill, sang, rim og regler.	
Lese	Vekke elevenes leselyst Videreutvikle språklig bevissthet og etablere fonologisk avkodning. Gjenkjenne vokaler, konsonanter og diftonger. Automatisere endel ordbilder	Vi jobber fortsatt etter balansert metodebruk ; Analytisk metode: gjennom fokus på at lesing skal settes inn i en meningsfull kontekst for barnet. Syntetisk metode: fokus på avkodning og rettskriving Vi fortsetter arbeidet med språkleker. Arbeid med rettskrivingsregler knyttet til blant annet diftonger og o/å. Bevissthet rundt lydlike og sammensatte ord. Ordfamilier (verb, substantiv, adjektiv, synonymer og antonymer). Ordanalyse (lydrette/ikke-lydrette ord). Rikelig tilgang på tilpassede bøker og jevnlig besøk på biblioteket (f.eks leselekser). Arbeide med stavelser slik at eleven kan dele opp to- og trestavelserord ved å peke/prikke på vokaler og sette delestreker.	Underveisvurdering og kartlegging God leseutvikling (Lundberg): Fonologisk bevissthet: 7-10 Ordavkodning: 8-9 Leseforståelse: 2-5 God skriveutvikling (Lundberg): Rettskriving: 11-12 Setningsbygning: 4 Funksjonell skriving: 8-9 Tekstskaping: 5 Interesse og motivasjon: 3 LUS: 12 Observasjoner og

		<p>Bruke lesefingrer.</p> <p>Ulike former for lesing (høyt-, kor-, par-, egen-, veiledet-, repetert-).</p> <p>Helhetslesing (bruke Salto).</p> <p>Repetert lesing (bruke Salto).</p> <p>Puslehistorier og setningspuslespill.</p> <p>Ord-i-ord.</p> <p>Høyfrekvente ord (bruke ordlister).</p> <p>Daglig språk og begrepsstimulering.</p> <p>Spill (eks memory/huskesnu) og grubliser (som hvilket ord er borte etc).</p> <p>Digitale ressurser: Kaptein Morf, BookCreator, Grapho Game, SkolenMin.</p>	<p>dokumentasjon i form av skriftlig arbeid ol.</p> <p>Elevsamtaler</p> <p>Begrepskartlegging ved behov</p> <p>Udir/kartlegging</p>
--	--	---	---

Skrive	<p>Kan skrive enkle beskrivende og fortellende tekster</p> <p>Kan skrive enkle fagtekster</p>	<p>Kreative oppgaver med fokus på variasjon. Se skriveplan.</p> <p>Modelltekster med særlig fokus på å presentere egne erfaringer og kjent fagstoff, samt tekster med innledning, hoveddel og avslutning.</p> <p>Lage regnefortellinger og forskningsrapport.</p> <p>Skrive oppsummeringer og sammendrag</p> <p>Klassebamse med bok</p> <p>Vise frem eget arbeid</p> <p>Skrive i bokstavhus(hjelpelinjer)</p> <p>Bruke tenkeskriving som en del av skriveprosessen.</p> <p>Bruke tastatur og digitale verktøy</p> <p>Skrive egne bøker, fellesbøker, bokanmeldelser, skrive deler av en fortelling, fortsettelse av en fortelling, avis, veggavis og lignende.</p> <p>Kjenner til ulike sjangre og skriver enkle utgaver av disse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dikt/rim - eventyr - bokanmeldelse - fortelling - faktatekst 	
---------------	---	---	--

3. TRINN Avkodingsferdighetene står fortsatt i sentrum, men nå er fokus på nøyaktig lesing slik at eleven blir en sikker leser. Sikkerhet går foran fart! Samtidig begynnes det å arbeide mot organiseringsstrategier for å oppnå leseforståelse. Lærerens modellering er i fokus: læreren tenker høyt, forklarer, fører dialog om tekst/innhold/tolkninger og mulige strategier. Fortsatt er det fokus på fonologisk lesestrategi slik at eleven kan lese ukjente ord og få med seg alle lydene, men gradvis økes fokuset på ortografisk lesestrategi. Der eleven leser flere og flere ord som ordbilder og klarer å hente opp ortografiske representasjoner knyttet til ordet ved skriving. I skriveopplæringen økes fokuset forsiktig mot både ulike formål med skrivingen og ulike skrivehandlinger. Alle skrivehandlingene i Skrivehjulet (vedlegg 5) er på tilpasset nivå betydningsfulle og opplæringen rundt ulike sjangre på dette trinnet sentrerer rundt disse. Likevel kan hovedfokuset på dette trinnet med fordel rettes mot skrivehandlingen *å beskrive*.

	Mål	Metode	Hva gjør vi ved vansker?
Lytte og forstå	<p>Bli kjent med hva nøkkelord er</p> <p>Kunne lage tankekart fra en tekst</p> <p>Ved hjelp av modellering kan eleven aktivere forkunnskaper (Superblikk)</p>	<p>Modellering (lærere forklarer hvordan elevene skal arbeide/tenke og forklarer meningen med det) av ulike organiseringsstrategier, bla SALTO, venndiagram, begrepskart, tankekart eller sammendrag.</p> <p>Lese med ulike formål: letelese, dybdelese og oversiktslese</p> <p>Daglig språk- og begrepstrening – i alle fag</p> <p>Utnytt alle tekster – forklar, systematiser og kategoriser</p> <p>Læreren har fokus på problemløsning fremfor faktalæring (fokus på hvordan de lærer fremfor hva de lærer). Bruk lesestrategiene i SALTO aktivt.</p> <p>S – superblikk A – alt jeg vet L – lesemåte T – tenkestopp O – oppsummering</p>	<p>Lekpreget undervisn/oppg</p> <p>Ekstra støtte i timene</p> <p>Andre type oppgaver</p> <p>Opplevelse av valg</p> <p>Små grupper</p> <p>Lese- og skriveglede</p> <p>Motivasjon/mestring</p> <p>Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet</p> <p>Avkodning og sikkerhet</p> <p>Tilpasset lekser med fokus på lesing</p> <p>Samarbeid med hjemmet</p>
Uttrykke seg muntlig	<p>Samhandle med andre i lek og samtale og ved bruk av læringspartner</p>	<p>Legge til rette for samtaler og refleksjon</p> <p>Sette av tid til høytlesing.</p> <p>Tilrettelegging for dialog, samtaler, læringsdialog, samarbeid, presentasjon av arbeid knyttet til ulike sjangre og ulike språk. For eksempel drama, teater og rollespill.</p>	
Lese	<p>Lese tekster på papir og skjerm (tilpasset sitt nivå) med flyt, sikkerhet og forståelse.</p>	<p>Vi jobber fortsatt etter balansert metodebruk</p> <p>Lesefinger</p> <p>Kjenne til regler for stavelsesinndeling</p> <p>Ulike former for lesing (høyt-, kor-, par-, egen-, veiledet-,</p>	

		repetert-) Helhetslesing	
		<p>Tilgang på et mangfold av tekster</p> <p>Overvåk elevenes leseforståelse og leseflyt og pass på at de leser nøyaktig</p> <ul style="list-style-type: none"> - Høytlesing - Silhuetter - Ordanalyse - Daglig språk- og begrepsstimulering, systematisk og i naturlige situasjoner. - Bokuke - Lesekvart/daglig stillelesing - Leselogg - Ordfamilier (verb, substantiv, adjektiv og pronomen, synonymer, antonymer, samt flere småord) - Arbeid med rettskrivingsregler knyttet til blant annet dobbelt konsonanter og stumme bokstaver. - Bevissthet rundt lydlike ord. - Nonord-opp/g/diktat - Høyfrekvente ord (ordlister) - Spill (eks memory/huskesnu) og grubliser (som hvilket ord er borte etc). - Digitale ressurser: leseopptak i Teams, biblioteket i Skolenmin, Power Point, BookCreator 	<p>bevissthet: 10</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ordavkoding: 12 • Leseforståelse: 10-11 • Leseflyt: 6 • Leseinteresse: 7 <p>LUS: 13/14</p> <p>God skriveutvikling (Lundberg):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rettskriving: 15 • Setningsbygning: 11 • Funksjonell skrijving: 15 • Tekstskaping: 7 • Interesse og motivasjon: 6 <p>Observasjoner og dokumentasjon i form av skriftlig arbeid ol.</p> <p>Carlsten Elevsamtaler Begrepskartlegging ved behov Ordkjedetest</p>
Skrive	<p>Skrive tekster med tydelig innledning, hoveddel og avslutning.</p> <p>Ha innslag av språklige virkemidler som synonymer, dialog eller spørresetninger.</p> <p>Øke mottakerbevisstheten.</p>	<p>Eleven får en gryende forståelse for at skrijving er en prosess knyttet til å skrive «om igjen».</p> <p>Modelltekster og eksempeltekster, skriverammer og kriterier</p> <p>Skrivehandlinger knyttet til Skrivehjulet, se s. 20</p> <p>Regnefortellinger</p> <p>Skrive oppsummeringer og sammendrag</p> <p>Skrive egne bøker, fellesbøker, skrive deler av en fortelling, fortsettelse av en fortelling, avis, veggavis og lignende</p> <p>Arbeid med ortografi</p> <p>Stavskrift</p> <p>Arbeid med ulike høyfrekvente ortografiske mønstre som morfemer, ikke- lydrette ord, forstavelser, endinger og stavelser gjennom blant annet ord-i-ord, sammensatte ord, ordkjeder og lære regler for oppdeling i stavelser</p>	

		<p>Kjenner til ulike sjangre og skriver mer utfyllende enn tidligere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dikt/rim - gåter/vitser - tegneserier/replikker - eventyr - bokanmeldelse - oppsummering - fortelling - faktatekster - forskningsrapport	
--	--	--	--

4. TRINN Elevens siste år for den begynnende lese- og skriveopplæringen. Fokuset på avkoding avtar noe, men det vil fortsatt være viktig å ha fokus på fonologisk lesestrategi slik at denne er sikker hos elevene. Fortsatt er lesefokuset ”sikkerhet foran fart”. Samtidig øker fokuset på elevens leseforståelse. Vi har fokus på ulike organiseringsstrategier (ordne informasjon i teksten, eks gjennom SALTO-blikk, tankekart og sammendrag) for å oppnå leseforståelse. Lærerens modellering (forklare hvordan elevene skal tenke/arbeide og forklare meningen med denne måten) er i fokus: læreren tenker høyt, forklarer, fører dialog om tekst/innhold/tolkninger og mulige strategier. Alle skrivehandlingene i Skrivehjulet (se vedlegg 5) er på tilpasset nivå betydningsfulle og opplæringen rundt ulike sjangre på dette trinnet sentreres rundt disse. Likevel kan hovedfokuset på dette trinnet med fordel rettes mot skrivehandlingen å *samhandle*.

	Mål	Metode	Hva gjør vi ved vansker?
Lytte og forstå	<p>Leser for å forstå og tilegne seg <u>kunnskap</u>.</p> <p>Tolke og reflektere rundt innholdet i ulike tekster</p>	<p>Modellere ulike lesestrategier før, under og etter lesing: Før: superblikk, VØL Underveis: stikkord, nøkkelord, stille spørsmål Etter: oppsummering, læringssamtale, tankekart, kolonnenotat, tenkeskriving</p> <p>Arbeid med enkle tabeller, diagrammer, statistikker, bruksanvisninger, reklame og oppskrifter</p> <p>Stille spørsmål til teksten</p> <p>Læreren har fokus på problemløsning fremfor faktalæring (fokus på hvordan de lærer fremfor hva de lærer).</p> <p>Skrive egne spørsmål til tekst. Fokus på spørresetning og hva som gjør at man må tenke selv</p>	<p>Ekstra støtte i timene</p> <p>Andre type oppgaver</p> <p>Opplevelse av valg</p> <p>Små grupper</p> <p>Kontakt med hjemmet</p> <p>Lese- og skriveglede</p> <p>Motivasjon/mestring</p> <p>Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet</p> <p>Avkoding og sikkerhet</p> <p>Tilpasset lekser med fokus på lesing</p> <p>Små grupper</p> <p>Samarbeid med hjemmet</p>
Uttrykke seg muntlig	<p>Kan uttrykke egne meninger</p> <p>Fortelle hva som er formålet med lesing av en bestemt tekst</p> <p>Gjenfortelle kort hovedtema og innhold fra en tekst</p>	<p>Legge til rette for samtaler gjennom undring og refleksjon</p> <p>Sette av tid til høytlesing</p> <p>Tilrettelegging for dialog, samtaler, læringsdialog, samarbeid, presentasjon av arbeid knyttet til ulike sjangre og ulike språk. For eksempel drama, teater og rollespill.</p>	

<p>Lese</p>	<p>Har leseglede og motivasjon for lesing</p> <p>Lese tekster på papir og skjerm (tilpasset sitt nivå) med flyt, sikkerhet, sammenheng, forståelse og utholdenhet.</p> <p>Øve utholdenheten.</p>	<p>Tilgang på et mangfold av tekster (biblioteket)</p> <p>Overvåk elevenes leseforståelse og leseflyt og pass på at de leser nøyaktig</p> <p>Arbeid med rettskrivingsregler knyttet til konsonantforbindelser som for eksempel skj/kj/ki/.</p> <p>Modellering av lesing og oppfølging av eleven slik at de får med seg alle endinger og lignende ved lesing.</p> <p>Kjenne til regler forstavelsesinndeling.</p> <p>Ulike former for lesing (høyt-,kor-, par-, egen-, veiledet-, repetert,)</p> <p>Helhetslesing</p> <p>Daglig språk- og begrepsstimulering,</p> <p>Bokuke</p> <p>Lesekvart/daglig stillelesing</p> <p>Leselogg</p> <p>Arbeid med ulike lesemåter som, letelesing, søkelesing og dybdelesing.</p> <p>Høyfrekvente ord (ordl)</p> <p>Digitale ressurser. F.eks: PowerPoint, Word, OneNote, taleopptak i Teams, BookCreator</p>	<p>Undervisvurdering og kartlegging</p> <p>God leseutvikling (Lundberg):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fonologisk bevissthet: 11 • Ordavkodning: 13 • Leseforståelse:16-17 • Leseflyt: 7-8 • Leseinteresse: 11-12 <p>LUS: 15</p> <p>God skriveutvikling (Lundberg):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rettskriving: 18 • Setningsbygning: 14 • Funksjonell skrijving: 20-21 • Tekstskaping: 10-11 • Interesse og motivasjon:8 <p>Observasjoner og dokumentasjon i form av skriftlig arbeid ol.</p> <p>Elevsamtaler Carlsten Begrepskartlegging ved behov</p> <p>Overgangsprøver i lesing, regning og engelsk</p>
<p>Skrive</p>	<p>Har ulike strategier for staving av ord, blant annet lydering/regler.</p> <p>Uttrykker følelser, stemninger og egen mening i tekst</p> <p>Skrive tekster med tydelig struktur etter for eksempel hendelsesforløp eller innholdsmomenter, samt andre sjangre som dikt, brev og faktapreget tekst.</p>	<p>Arbeid med ortografi</p> <p>Eleven har en forståelse for at skrijving er en prosess knyttet til å skrive «om igjen».</p> <p>Modellering (lærereforklarer hvordan elevene skal arbeide/tenke og forklarer meningen med det)</p> <p>Modell- og eksempeltekster, skriverammer og kriterier.</p> <p>Regnefortellinger</p> <p>Skrive oppsummeringer og sammendrag</p> <p>Skrive spørsmål til en tekst.</p> <p>Funksjonell/sammenhengende håndskrift</p> <p>Skrive bøker, fellesbøker, bokanmeldelser, deler av en fortelling, fortsette en fortelling, avis, veggavis etc.</p> <p>Ordfamilier (verb, substantiv,adjektiv, pronomen, småord, synonymmer, antonymer) og bøyning av disse.</p>	

	<p>Bruke bindeord som også, fordi, når, med, for, da, i tillegg, en annen ting.</p>	<p>Arbeid med rettskrivingsregler knyttet til komma og enkelt- og dobbeltkonsonanter.</p> <p>Arbeid videre med ulike høyfrekvente ortografiske mønstre som morfemer, ikke- lydrette ord, forstavelser, endinger og stavelser gjennom blant annet: ord-i-ord, sammensatte ord og ordkjeder</p> <p>Kjenner til ulike sjangre og skriver selvstendig og mer utfyllende enn tidligere – samt nye:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dikt/rim - gåter/vitser - tegneserier/replikker - eventyr - bokanmeldelse - oppsummering - fortelling - brev/reisebrev - intervju - forskningsrapport - faktatekst - manus 	
--	---	---	--

5. TRINN Eleven begynner den videre lese- og skriveopplæringen. Eleven leser for å lære og har nå gode og automatiserte ordavkodingsferdigheter. Det betyr ikke at arbeid med lesestrategiene fra begynneropplæringen er helt borte, for disse må fortsatt holdes ved like. Fokuset flyttes i større grad mot ulike tekstsjangre og tekststruktur. Kunnskap om hvordan tekster er bygd opp gir bedre forståelse av teksten og hvordan vi skal lese og forstå. Fokuset er samtidig i stor grad rettet mot bruk av ulike former for leseforståelsesstrategier for å øke leseforståelsen. Først og fremst organiserings- og elaboreringsstrategiene (ulike måter å bearbeide, utdype og berike informasjon på i lys av det leseren vet fra før) som gir dybdelæring. Lærerens modellering er av stor betydning: læreren tenker høyt, forklarer, fører dialog om tekst/innhold/tolkninger og mulige strategier. Alle skrivehandlingene i Skrivehjulet (vedlegg 5) er på tilpasset nivå betydningsfulle i opplæringen.

	Mål	Metoder	Hva gjør vi ved vansker?
Lese, lytte og forstå	<p>Bruke lesestrategier tilpasset formålet med lesingen</p> <p>Kan med støtte stille spørsmål til en tekst hvor svaret ikke kan hentes direkte ut fra teksten (tolknings- og refleksjonskunnskap)</p> <p>Med modellering og støtte kan eleven sammenligne kunnskap med sin forkunnskap om temaet</p> <p>Selvstendig bruk av fonologisk strategi for å lese nye ord eller korrigere egen lesing</p> <p>Beskrive, fortelle, argumentere og reflektere i ulike muntlige og skriftlige sjangre og for ulike formål</p>	<p>Modellere ulike lesestrategier før-under- og etter lesing. Elevene skal lære SALTO tidlig på 5.trinn. Andre eksempler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Før: BISON, VØL, Superblikk - Underveis: stikkord, nøkkelord, stillesspørsmål - Etter: oppsummering, læringssamtale, tankekart, kolonnenotat, tenkeskriving <p>Elevene skal også kjenne til skumlesing, søkelesing og nærlesing</p> <p>Modellere lesing gjennom høytlesning og leseflyt</p> <p>Lese og arbeide med tekster i ulike sjangere og med ulike formål, f.eks. skjønnlitteratur, fagtekst, arbeid med tabeller, diagrammer, statistikk, bruksanvisninger, reklame og oppskrifter</p> <p>Fokus på problemløsning frem for faktalæring (fokus på hvordan de lærer fremfor hva de lærer)</p> <p>Fokus på videre leseutvikling gjennom modellering og synliggjøring av sammenhengen mellom bakgrunnskunnskap, lesemotivasjon og lesestrategier (jamfør Anmarksrud og Refsdal, 2019 s. 10).</p> <p>Fokus på språk- og begreptrening, systematisk og i naturlige situasjoner</p> <p>Tilgang på et mangfold av tekster</p> <p>Koble lesing med lesebestilling</p>	<p>Ekstra støtte i timene</p> <p>Andre type oppgaver</p> <p>Opplevelse av valg</p> <p>Små grupper</p> <p>Samarb. med hjemmet</p> <p>Lese- og skriveglede</p> <p>Motivasjon</p> <p>Mestring</p> <p>Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet</p> <p>Avkodning og sikkerhet</p> <p>Tilpasset lekser med fokus på lesing</p>
Uttrykke seg muntlig	<p>Kan uttrykke egne meninger og gjengi andres</p> <p>Gjenfortelle en tekst ved bruk av nøkkelord e.l.</p>	<p>Legge til rette for samtaler og undring gjennom å tilrettelegge for dialog, samtaler, læringsdialog, samarbeid og fremføring for å diskutere, beskrive, reflektere, tolke og evaluere tekst og innhold– knyttet til ulike sjangre og ulike språk</p> <p>Ta et begrunnet og klart standpunkt for egne meninger og forstå og gjengi andres meninger og oppfatninger</p>	<p>Underveisvurdering og kartlegging</p> <p>Elevsamtaler</p> <p>Carlsten</p> <p>leseprøve</p> <p>Diktat</p> <p>Nasjonale prøve i</p>

		Lære å bruke nøkkelord Fremføring og gjenfortelling i små og store grupper Sette av tid tilhøytlesing	lesing Mål: LUS 16
--	--	---	-----------------------

Skrive	<p>Kjenne til ulike sjangre og sjangertrekk, og kunne bruke dette i tekstskaping</p> <p>Beskrive, fortelle, argumentere og reflektere i ulike muntlige og skriftlige sjangre og for ulike formål</p> <p>Mestrer staving av lydrette og ikke-lydrette ord, både enkle og komplekse og har fleksible strategier for staving av ord.</p> <p>Bruker både lydering, regler og visuell kontroll.</p> <p>Bruke fagspråk og kunnskap om ordklasser og setningsoppbygning i samtale om egne og andres tekster</p>	<p>Kjenne til ulike sjangre og skrive selvstendig og mer utfyllende om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dikt/rim - tegneserier - eventyr - bokanmeldelse - sammendrag - fortelling - brev/reisebrev - intervju - forskningsrapport - faktatekst/saktekst <p>I løpet av 5.trinn skal elevene lære om ordklassene:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verb - substantiv - adjektiv - pronomen - preposisjoner <p>I tillegg lærer de om synonymmer, antonymer og andre småord. Fokus på bøyninger.</p> <p>Arbeid med ortografi</p>	
---------------	--	---	--

6. TRINN Elevene får en gryende forståelse for at læring og kunnskap på et bestemt fagområde ikke må være knyttet til noe stabilt de har lært en gang for alle. De nærmer seg en forståelse for at læring og kunnskap er knyttet til noe som er i stadig endring, noe de må konstruere i samarbeid med andre. I lys av dette ligger fokuset på tekststruktur, tekstsjanger og leseforståelsesstrategier som gir dybdelæring. Lærerens modellering er av stor betydning: læreren tenker høyt, forklarer, fører dialog om tekst/innhold/tolkninger og mulige strategier. Alle skrivehandlingene i Skrivehjulet (vedlegg 5) er på tilpasset nivå betydningsfulle i opplæringen.

	Mål	Metoder	Hva gjør vi ved vansker?
Lese, lytte og forstå	<p>Kan identifisere ulike tekstsjangere</p> <p>Kan identifisere og vurdere ulike kilder kritisk</p> <p>Eleven kan sammenligne ny kunnskap med forkunnskap om ulike temaer</p> <p>Leseglede og motivasjon for lesing</p> <p>Lese tekster på papir og skjerm (tilpasset sitt nivå) med flyt, sikkerhet, sammenheng, forståelse og utholdenhet.</p>	<p>Modellere hvordan man vurderer og sammenligner ulike tekster, og teksters troverdighet</p> <p>Modellere flere lesestrategier, med utgangspunkt i de fire hovedkategoriene <i>repeteringsstrategier, utdypingsstrategier, organiseringsstrategier</i> og <i>evalueringsstrategier</i> (Anmakrud og Refsahl 2019, s. 13ff)</p> <p>Modellering og arbeid på ulike måter med å ta tenkestopp i lesingen for å oppklare og forstå: <ul style="list-style-type: none"> - har jeg lest riktig? - hva betyr ordet? - hva handler dette om? </p> <p>Støtte til å ta et metakognitivt perspektiv på egen læring og egen leseforståelse</p> <p>Lese og arbeide med tekster i ulike sjangere og med ulike formål, f.eks. skjønnlitteratur, fagtekst, arbeid med tabeller, diagrammer, statistikk, bruksanvisninger, reklame og oppskrifter. Bruker oppslagsverk, ordbøker, bibliotek og digitale verktøy for å skape, tolke og/eller reflektere ulike typer tekst.</p> <p>Daglig språk- og begrepstrening</p> <p>Koble lesing med lesebestilling</p>	<p>Ekstra støtte i timene</p> <p>Andre type oppgaver/ mestrings</p> <p>Opplevelse av valg</p> <p>Små grupper</p> <p>Samarbeid med hjemmet</p> <p>Lese- og skriveglede</p> <p>Mestring</p> <p>Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet</p> <p>Avkoding og sikkerhet</p> <p>Tilpasset lekser med fokus på lesing</p>

Uttrykke seg muntlig	<p>Kan ta andres perspektiv og delta i en debatt</p> <p>Kan gjøre rede for likheter og forskjeller i ulike type tekster</p> <p>Kan gi uttrykk for tekstens struktur i ulike sjangre</p>	<p>Tilrettelegging for dialog, samtaler, læringsdialog, samarbeid og fremføring for å diskutere, beskrive, reflektere, tolke og evaluere tekst og innhold– knyttet til ulike sjangre og ulike språk</p> <p>Presentasjon knyttet til kriterier</p> <p>Drama, teater, rollespill, debatt og andre former for fremføring</p>	<p>Underveisvurdering og kartlegging</p> <p>Elevsamtaler</p> <p>Diktat</p> <p>Carlsten</p> <p>leseprøver</p> <p>Osloprøven i lesing</p> <p>Mål: LUS: 17</p>
-----------------------------	---	---	--

<p>Skrive</p>	<p>Bruker ulike kilder som grunnlag for skriving</p> <p>Reflekterer over- og reviderer eget arbeid på bakgrunn av egne og andres tilbakemeldinger</p> <p>Eleven bygger opp teksten sin med et høydepunkt</p> <p>Eleven kan bygge opp en tekst med ulike drøftinger og/eller sammenligninger.</p> <p>Mestrer tegnsetting og bruk av innlærte rettskrivingsregler i eget arbeid.</p>	<p>Bruker ulike kilder som grunnlag for skriving</p> <p>Arbeid med ortografi/rettskrivingsregler og bøyningsønstre</p> <p>Jobbe mot en forståelse for at skriving er en prosess knyttet til revidering og å skrive «om igjen»</p> <p>Bruke modelltekster og skriverammer</p> <p>I løpet av 6.trinn skal elevene lære om ordklassene:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Repetere verb, substantiv, adjektiv og pronomen - Subjunksjoner - Konjunksjoner - Adverb - Determinativer - Interjeksjoner <p>Jobbe med tastatur/touchmetoden og digitaleverktøy</p> <p>Kjenne til ulike sjangre og skrive selvstendig og mer utfyllende om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bokenmeldelse - sammendrag - fortelling - skildring - replikker og tegnsetting - brev/reisebrev - intervju - forskningsrapport - fagtekst - manus - argumenterende tekst 	
----------------------	--	---	--

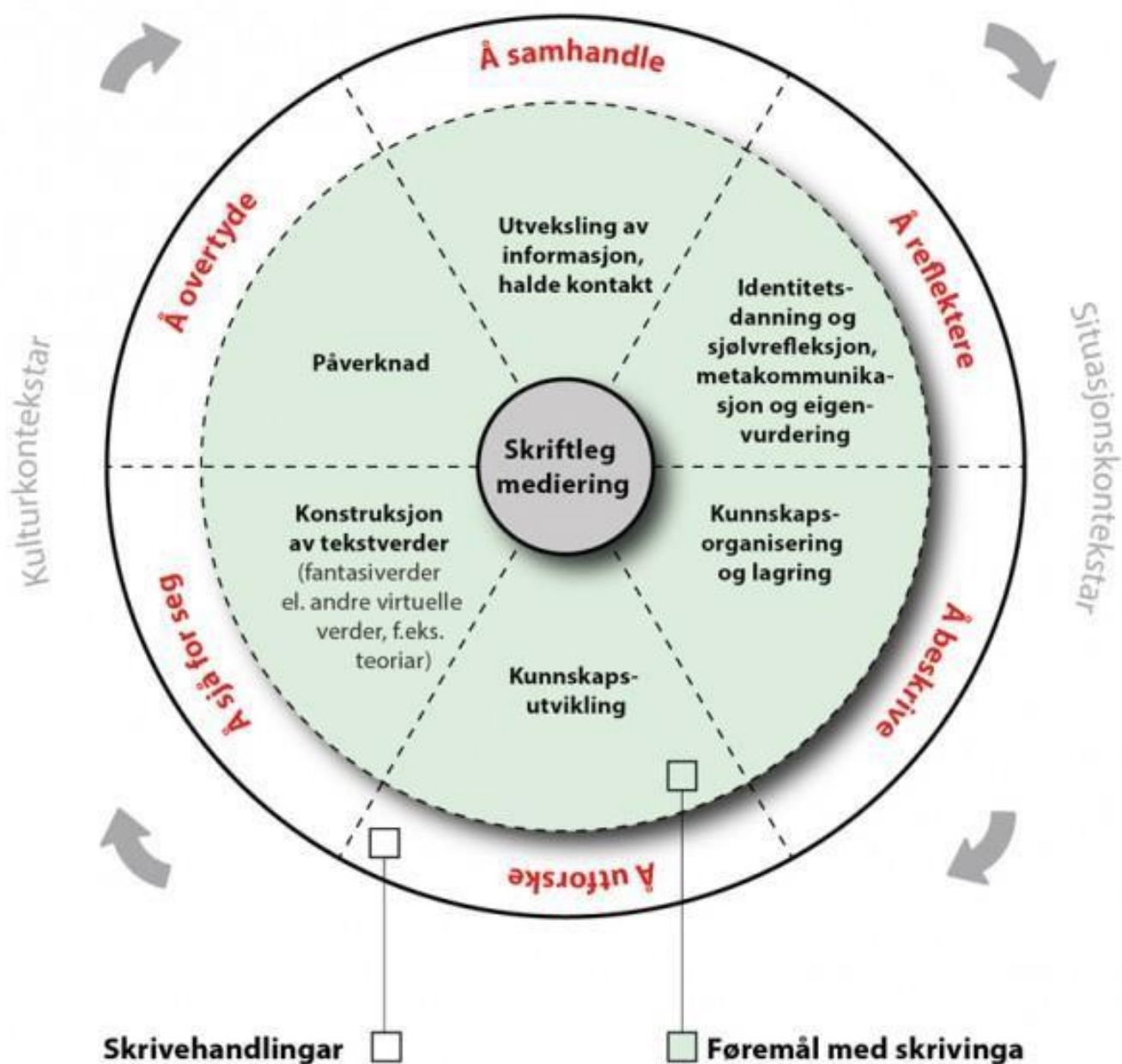
7. **TRINN** Vi bygger videre på at elevene skal få en forståelse for at læring og kunnskap på et bestemt fagområde ikke må være knyttet til noe stabilt de har lært en gang for alle. Vi har fokus på at læring og kunnskap er knyttet til noe som er i stadig endring, noe de må konstruere i samarbeid med andre. I lys av dette ligger fokuset på tekststruktur og tekstsjanger, samt leseforståelsesstrategier som gir dybdelæring. Læreren modellerer er av stor betydning: læreren tenker høyt, forklarer, fører dialog om tekst/innhold/tolkninger og mulige strategier. Alle skrivehandlingene i Skrivehjulet (vedlegg 5) er på tilpasset nivå betydningsfulle og opplæringen rundt ulike sjangre sentreres rundt disse.

	Mål	Metode	Hva gjør vi ved vansker?
Lese, lytte og forstå	<p>Orienterer seg i faglige kilder på bibliotek og digitalt, vurderer hvor pålitelige kildene er, og viser til kilder i egne tekster</p> <p>Bruker lese- og læringsstrategier aktivt</p> <p>Inntar et metakognitivt perspektiv på egen læring ved å kontrollere egen leseforståelse og reflekterer over anvendte lesestrategier</p> <p>Leseglede/motivasjon for lesing</p> <p>Kan "lese mellom linjene" og hente ut informasjon, meninger og budskap som ikke er eksplisitt uttalt</p> <p>Lese tekster på papir og skjerm (tilpasset sitt nivå) med flyt, sikkerhet, sammenheng, forståelse og utholdenhet.</p> <p>Kan se sammenhenger i teksten og skille mellom vesentlig og uvesentlig.</p>	<p>Modellere hvordan man identifiserer informasjon som utdyper/nyanserer informasjon fra andre tekster, samt modellere hvordan man kan skape en helhetlig forståelse gjennom å bygge bro mellom disse tekstene.</p> <p>Modellere flere lesestrategier, med utgangspunkt i de fire hovedkategoriene <i>repeteringsstrategier</i>, <i>utdypingsstrategier</i>, <i>organiseringsstrategier</i> og <i>evalueringsstrategier</i> (Anmakrud og Refsahl 2019, s. 13ff)</p> <p>Bruke tidligere innlærte leseforståelsesstrategier for å få overblikk over teksten, forstå sammenhenger, tolke og problemløsning.</p> <p>Koble lesing med lesebestilling</p> <p>Bruke oppslagsverk, ordbøker, bibliotek og digitale verktøy for å skape, tolke og/eller reflektere ulike typer tekst.</p> <p>Ta tenkestopp mens man leser</p> <ul style="list-style-type: none"> - har jeg lest riktig? - hva betyr ordet? - hva handler dette om? <p>Lese, arbeide med og forstå tekster i ulike sjangre, bla. tabeller, diagrammer, statistikk, bruksanvisninger, reklame og oppskrifter</p> <p>Opplæringen rettes mot kunnskapen eleven sitter igjen med etter å ha lest en tekst og mindre mot hvordan de kom frem til den eller hvordan leseforståelsen kan bli bedre</p> <p>Leseferdigheter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jobbe med å finne og kombinere informasjon fra flere steder i en tekst med konkurrerende informasjon. - Jobbe med å tolke og forstå meningsinnhold som står i motsetning til det man forventer eller er implisitt uttrykt i en tekst. - Jobbe med å vurdere form og innhold i en tekst med kompleks og konkurrerende informasjon. 	<p>Ekstra støtte i timene</p> <p>Andre type oppgaver</p> <p>Opplevelse av valg</p> <p>Små grupper</p> <p>Samarb. med hjemmet</p> <p>Lese- og skriveglede</p> <p>Motivasjon</p> <p>Mestring</p> <p>Tiltak knyttet til struktur- og forutsigbarhet</p> <p>Avkoding og sikkerhet</p> <p>Tilpasset lekser med fokus på lesing</p>

<p>Uttrykke seg muntlig</p>	<p>Kan argumentere og reflektere rundt ulike synspunkt knyttet til et bestemt tema</p> <p>Formulerer avsenders mening og budskap</p> <p>Lese lyrikk, noveller, fagtekster og annen skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, svensk og dansk og samtale om formål, form og innhold</p>	<p>Tilrettelegge for dialog, samtaler, læringsdialog, samarbeid og fremføring for å diskutere, beskrive, reflektere, tolke- og evaluere tekst og innhold, knyttet til ulikesjangre og ulike språk</p> <p>Presentasjon knyttet til kriterier</p> <p>Drama, teater og rollespill</p>	<p>Underveisvurdering og kartlegging</p> <p>Elevsamtaler Carlsten Osloprøven i naturfag Overgangsprøven i lesing</p> <p>Mål: LUS: 18A/18B</p>
<p>Skrive</p>	<p>Mestre selvstendig skrivning i ulike sjangre</p> <p>Bygge opp fortellinger med innledning, hoveddel, avslutning, høydepunkt og spenningskurve. Avslutningen peker tilbake på innledningen.</p> <p>Variere språk og setningsoppbygging, og bruke bindeord</p> <p>Bruke relevante og presise ord og begreper, samt bruk av synonymymer</p> <p>Bruke språklige virkemidler aktivt</p> <p>Kan gjøre rede for alle de ti ordklassene.</p> <p>Kan analysere enkle setninger ved å bruke subjekt, verbal, direkte/indirekte objekt, adverbial og predikativ.</p>	<p>Bruke ulike kilder som grunnlag for skrivning</p> <p>Arbeid med ortografi/rettskrivningsregler og bøyningsønstre</p> <p>Jobbe mot en forståelse for at skrivning er en prosess knyttet til revidering og å skrive «om igjen»</p> <p>Bruke modelltekster og skriverammer</p> <p>I løpet av 7.trinn skal elevene repetere og jobbe videre med alle ordklassene, og de skal lære setningsanalyse</p> <p>Jobbe med tastatur/touchmetoden og digitale verktøy</p> <p>Kjenne til ulike sjangre og skrive selvstendig og mer utfyllende om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bokanmeldelse - sammendrag - fortelling - skildring - replikker og tegnsetting - brev/reisebrev - forskningsrapport - fagtekst - argumenterende tekst - leserinnlegg - avisinnlegg - debattinnlegg - tale - artikkel - søknad 	

SKRIVEHJULET

Framheving av funksjonelle sider ved skriving

Vedlegg til lese- og skriveplanen finnes i personalrommet under planer og lister. Her ser du en oversikt over hva den inneholder:

Vedlegg

- 1 Skriftspråklig støtte
- 2 Motivasjon og emosjonell faktor
- 3 Begrepsopplæring
- 4 Lese og skriveutvikling og –opplæring
  - 4.1 Den begynnende lese- og skriveopplæringen
    - 4.1.1 Leseutvikling
    - 4.1.2 Begynneropplæring i lesing
    - 4.1.3 Skriveutvikling
  - 4.2 Den videre lese- og skriveopplæringen
    - 4.2.1 Den videre leseopplæringen
    - 4.2.2 Den videre skriveopplæringen
- 5 Skrivehjulet
- 6 Vurderingspraksis
- 7 Hva gjør vi ved vansker?
- 8 Referanser og forslag til videre lesing